

fælde har jeg haft en fornemmelse af, at minoriteterne opfattede demokrati som et internationalt kontor, hvor man kan klage, hvis ens rettigheder bliver overtrådt. Under alle omstændigheder bør en sådan juridisk tilgang nok suppleres med en mere politologisk approach, hvor minoriteternes kapacitet til at organisere sig og operere inden for et demokratisk systems rammer sættes i fokus.

Bogen afsluttes med Helen Krag's oversigt over minoritetspolitikken i Kaukasus. Jeg skal ikke forsøge at gengive Krag's opsummering af baggrunden for konflikterne i det kaukasiske etniske kludedæppe, som hun selv lidt opgivende medgiver udelader mindst ligeså mange aspekter, som den medtager. Men efter at have læst afsnittet føler jeg nok bedre end tidligere at kunne orientere mig i de fjertliggende konflikter, der med mellemrum dukker op i nyhederne.

Orientering er imidlertid nok også ko-deordet til min væsentligste anke mod bogen. De enkelte kapitler giver med hvert sit perspektiv en udmærket indgang til de enkelte områder og emner. Hertil kommer, at der er en overflod af detaljer, beskrivelser og navne på regioner og områder, så bogen kunne gøre stor nytte som opslagsværk. Men som bog betragtet hænger den ikke sammen. Der er ingen konklusion med forsøg på at finde nogen teoretisk endsige praktisk fællesnævner med udgangspunkt i de erfaringer, der beskrives i de enkelte kapitler, indholdsfortegnelsen er mangelfuld, og der er intet stikordsregister. En meget begrænset ekstra indsats kunne let have korrigeret disse mangler og gjort bogen langt mere anvendelig.

Ole Nørgaard
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Pavel K. Baev, *The Russian Army in a Time of Troubles*, London: Sage; Oslo: PRIO, 1996, 204 s., GBP 14.95.

Denne monografi er spændende i flere henseender, men af samme grund også lidt vanskelig at give en uforbeholden anbefaling. Forfatteren er russer og sektionschef på Europainstituttet i Moskva og har en fortid som seniorforsker på det sovjetiske forsvarsministeriums videnskabelige forskningsinstitut. Pavel Baev repræsenterer således en kærkommen fornyelse i post-sovjetologien, nemlig den, at forskere hjemmehørende i studiets genstand - den hedengangne Sovjetunion - begynder at delagtiggøre omverdenen i deres viden og synspunkter frigjort fra fortidens ideologiske selvcensur, så de omsider bliver en del af den akademiske sagkundskab på området. Karakteristisk nok er bogen blevet til under et forskningsophold ved det norske fredsforskningsinstitut i Oslo, PRIO, hvad der borger for dialog med navnlig norske kolleger. Litteraturhenvisningerne bekræfter, at Baev har et indgående kendskab til den vestlige forskning i russiske militære forhold.

Baev skal krediteres for et væld af interessant og aktuelt stof om den russiske hær i en brydningstid garneret med en mængde kontroversielle vurderinger og perspektiver. Men der er en række selvmodsigelser og uklare præmisser i Baev's fremstilling, som gør helheden noget ujævn. Det gør bogen interessant som et kildekrift til den forvirring, som præger den russiske politologiske elite, men det gør det unægtelig også sværere at anvende den som en grundbog for forudsætningsløse studerende.

Som eksempel kan man nævne den hårde medfart som den russiske udenrigsminister Kozyrev får på grund af sine „manglende visioner og svigtende evne

fælde har jeg haft en fornemmelse af, at minoriteterne opfattede demokrati som et internationalt kontor, hvor man kan klage, hvis ens rettigheder bliver overtrådt. Under alle omstændigheder bør en sådan juridisk tilgang nok suppleres med en mere politologisk approach, hvor minoriteternes kapacitet til at organisere sig og operere inden for et demokratisk systems rammer sættes i fokus.

Bogen afsluttes med Helen Krag's oversigt over minoritetspolitikken i Kaukasus. Jeg skal ikke forsøge at gengive Krag's opsummering af baggrunden for konflikterne i det kaukasiske etniske kludedæppe, som hun selv lidt opgivende medgiver udelader mindst ligeså mange aspekter, som den medtager. Men efter at have læst afsnittet føler jeg nok bedre end tidligere at kunne orientere mig i de fjertliggende konflikter, der med mellemrum dukker op i nyhederne.

Orientering er imidlertid nok også ko-deordet til min væsentligste anke mod bogen. De enkelte kapitler giver med hvert sit perspektiv en udmærket indgang til de enkelte områder og emner. Hertil kommer, at der er en overflod af detaljer, beskrivelser og navne på regioner og områder, så bogen kunne gøre stor nytte som opslagsværk. Men som bog betragtet hænger den ikke sammen. Der er ingen konklusion med forsøg på at finde nogen teoretisk endsige praktisk fællesnævner med udgangspunkt i de erfaringer, der beskrives i de enkelte kapitler, indholdsfortegnelsen er mangelfuld, og der er intet stikordsregister. En meget begrænset ekstra indsats kunne let have korrigeret disse mangler og gjort bogen langt mere anvendelig.

Ole Nørgaard
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Pavel K. Baev, *The Russian Army in a Time of Troubles*, London: Sage; Oslo: PRIO, 1996, 204 s., GBP 14.95.

Denne monografi er spændende i flere henseender, men af samme grund også lidt vanskelig at give en uforbeholden anbefaling. Forfatteren er russer og sektionschef på Europainstituttet i Moskva og har en fortid som seniorforsker på det sovjetiske forsvarsministeriums videnskabelige forskningsinstitut. Pavel Baev repræsenterer således en kærkommen fornyelse i post-sovjetologien, nemlig den, at forskere hjemmehørende i studiets genstand - den hedengangne Sovjetunion - begynder at delagtiggøre omverdenen i deres viden og synspunkter frigjort fra fortidens ideologiske selvcensur, så de omsider bliver en del af den akademiske sagkundskab på området. Karakteristisk nok er bogen blevet til under et forskningsophold ved det norske fredsforskningsinstitut i Oslo, PRIO, hvad der borger for dialog med navnlig norske kolleger. Litteraturhenvisningerne bekræfter, at Baev har et indgående kendskab til den vestlige forskning i russiske militære forhold.

Baev skal krediteres for et væld af interessant og aktuelt stof om den russiske hær i en brydningstid garneret med en mængde kontroversielle vurderinger og perspektiver. Men der er en række selvmodsigelser og uklare præmisser i Baev's fremstilling, som gør helheden noget ujævn. Det gør bogen interessant som et kildekrift til den forvirring, som præger den russiske politologiske elite, men det gør det unægtelig også sværere at anvende den som en grundbog for forudsætningsløse studerende.

Som eksempel kan man nævne den hårde medfart som den russiske udenrigsminister Kozyrev får på grund af sine „manglende visioner og svigtende evne

til at formulere regionale prioriteter" (p. 28 og passim). Især er det Kozyrevs stilsfærdige princip om at opbygge et godt naboskab til de andre suveræne post-sovjetiske republikker, der indbringer ham Baevs foragt. I stedet er det papiret „En Strategi for Rusland" (august 1992) forfattet af den indflydelsesrige Sergej Karaganov, der hyldes som „bemærkelsesværdig konsistent og omfattende". Baev mener, at udenrigsministeriet med Kozyrev i spidsen saboterede ethvert forsøg på at sætte det nære udland på dagsordenen og glemmer i den forbindelse, at ministeriet først måtte opbygge ekspertise på området og reorganiseres. Baev kommer heller ikke ind på, at ministeriets ansvarlige for det nære udland, den meget respekterede Fjodor Sholov-Kovcedaev, gik i vrede ikke mindst som følge af Karaganovgruppens og andre selvbestaltede udenrigspolitiske aktørers billige tilråb fra sidelinjen.

Senere (p. 99) får vi at vide, at Kozyrev „gjorde alt for at udbygge de militære samarbejdsaspekter i Barents-initiativet", mens Baev i sin konklusion gør op med Karaganovs forsøg på gennem neo-Gaullisme at rette op på Ruslands truende selv-isolation som følge af den oplyste neo-imperiale kurs, han selv anbefalede i 1992-papiret, og som Baev tilslutter sig (p. 30). Med støtte i amerikaneren Paul Goble hedder det nu, at Karaganovs neo-Gaullisme bygger på sand, da Rusland modsat Frankrig af historiske grunde ikke kan tage sin plads i den vestlige verden for givet (p. 177). I konklusionen er det forunderligt nok Ruslands fjernelse fra sine demokratiske idealer, der optager Baev, herunder den meget spinkle kontaktflade, der er mellem den russiske politiske elite og den brede befolkning (den såkaldte timeglas-model). Der er lignende uklarheder i Baevs analyse af felttoget

mod Tjetjenien i december 1994. På den ene side fremstilles initiativet som de politiske ledes eventyrpolitik, som militæret stiltiende måtte affinde sig med (pp. 58-59); på den anden side er han inde på, at krigen var en særdeles bekvem afledningsmanøvre for Dumaens kritiske høringer om korrupcion i hærens top (pp. 63-64).

Med disse forbehold over for den noget flimrende argumentation bør man retfærdigvis hellige sig det, der er bogens virkelige kvalitet, nemlig Baevs ganske fremsynede betragtninger om, hvor farlig en situation det russiske samfund er ved at bevæge sig ud i på grund af de omsiggribende opløsningstendenser inden for hæren. Ligesom Lebed for nylig har gjort det, drager Baev paralleller til det totale sammenbrud, der fulgte massedeserteringerne i 1917. Ruslands forfejlede krigsførelse i Første Verdenskrig fik i løbet af få måneder en hær på fem mio. mand til at svinde ind til det rene ingenting efterfulgt af en uhyggelig borgerkrig. Hele perioden siden Sovjetunionens selvstændighed beskrives i termer af „missede opportunities" - den politiske ledelses manglende evne til at reformere og modernisere hæren kombineret med hærens egen magtesløshed i samme henseende. Men det egentlige vendepunkt på vejen mod den totale demoralisering er krigen i Tjetjenien, som Baev sammenligner med to andre katastrofer i russisk historie, nederlaget i Krimkrigen (1854-56) og i den russisk-japanske krig (1904-05) (p. 171).

Ganske vist har krigen i Tjetjenien en gang for alle trukket gulvtæppet væk under de neo-imperialistiske visioner for Ruslands udenrigspolitik. Men Baev ser stadig en fare i Jeltsin-kredsens optagethed af at sejre - hvis ikke i Tjetjenien, så ved at involvere sig i en ny „nem" krig, der kan aflede opmærksomheden fra dette

nederlag (p. 109). Selv om den fredsslutning, Lebed i mellemtiden har forhandlet sig frem til på Ruslands vegne, muligvis vil sætte en stopper for den udsigtsløse krig, er problemet ifølge Baev, at eventyret i Tjetjenien har tappet Rusland for kræfter til at sætte ind i andre og nok så højt prioriterede sammenhænge - Transdnestrien, Abkhazien og Tadzjikistan (p. 149). Baev taler ligefrem om den uundgåelige tilbagetrækning fra Tadzjikistan, hvad der kan bane vejen for væbnet konflikt i Uzbekistan og sætte spørgsmålstegn ved Kazakstans levedygtighed som stat - kort sagt et scenario, der peger lige op mod Ruslands eget bløde underliv. Taleban-militsens nylige sejr i Afghanistan gør blot Ruslands dilemma endnu mere nærværende. Ruslands svaghed kan friste Georgien til på egen hånd at genoprette kontrollen med det genstridige Abkhazien på samme måde som Kroatien gjorde kort proces med den serbisk-befolkede udbryderprovins Krajina i 1995. Og, siger Baev, Ruslands tab af indflydelse i Kaukasus og Centralasien kan udmærket gå hånd i hånd med en aggressiv russisk udenrigspolitik (p. 176). Baev lægger bestemt ikke fingrene imellem i sin analyse af russiske „fredsbevarende operationer“ (pp. 103-167) som årsag til miseren, idet han for eksempel peger på det totale fravær af „rules of engagement“ af hensyn til at give militæret frie hænder (p. 138). I betragtning af, hvor megen energi FN og NATO lægger i at udforme „rules of engagement“ i nøje overensstemmelse med de respektive politiske mandater for for eksempel operationerne i ex-Jugoslavien og indprente dem for soldaterne i de fredsbevarende og -implementerende operationer, er en sådan oplysning hårrejsende.

Når man med Baevs bog i hånden ved, hvad det er for afgrundsdybe indre og ydre

sikkerhedsproblemer, der plager den russiske stat, kan det kun undre, at den russiske politiske og militære ledelse er så optaget af mere akademiske emner som NATOs udvidelse. Baev er inde på noget lignende, når han sammen med Renée de Nevers undrer sig over, hvor lidt energi den russiske ledelse investerer i den hastigt voksende potentielle sikkerhedstrussel fra Kina. I stedet bidrager Rusland fuldstændig kritikløst til Kinas oprustning (p. 32). I det hele taget rejser spørgsmålet sig, om Baevs og den russiske militære ledelses visioner for reformer i de hensygnende væbnede styrker overhovedet griber fat om de egentlige problemer. I det omfang Baev går ind på, hvilke reformer der skal til, er det overvejende teknologisk fornyelse, styrkeomgrupperinger og lignende indgreb af mere teknisk art, han taler om. Det samme gælder en opsigtsvækkende rapport fra INOBIS, dvs. det russiske institut for Forsvarsstudier - vistnok mere eller mindre identisk med Baevs gamle arbejdsplads (se Richard F. Staar, „Moscow Plans to Restore Its Power“, *Orbis*, vol. 40., no. 3, sommer 1996).

At dømme efter en række andre analyser af forholdene i den russiske hær er problemet nok så meget de meniges og de lavere officerers usle dagligdag med dens tøjlesløse mobning både fra andre værnepligtige og fra de meniges foresatte (russisk: *dedovshchina*) - et emne, Baev mærkelig nok ikke rigtig kommer ind på. Selvmordsraten og forekomsten af dødsfald uden relation til krigshandlinger inden for den russiske hær er chokerende høj og forklarer, hvorfor unge mænd i stort omfang udebliver fra sessionerne med et skingert misforhold mellem antallet af officerer og menige til følge. Sat på spidsen er Ruslands hær en flok høvdinge uden indianere - bortset altså fra,

at der er nok indianere til at gøre udsigten til en borgerkrig mellem hærens værnepligtige og dens officerer til en ren dommedagsvision. Dette er essensen i parallellen til 1917. Givet denne problemstilling er stort set alle tekniske moderniseringer irrelevante - med mindre de da ledsages af seriøse bestræbelser på at gøre op med den katastrofale organisationskultur med dens disrespekt for menneskeliv og -skæbner, som den russiske hær har arvet fra Sovjethæren. En sådan selv-ransagelse ledsaget af et opgør med korruption og deslige er nok for meget at håbe på. Så meget desto mere er det i omverdenens interesse at være opmærksom på disse manglende aspekter i Bævs analyse.

Summa summarum er der således en række svagheder ved Bævs bidrag, som gør, at monografien på trods af sine åbenlyse kvaliteter ikke helt indfrier forventningerne. Alligevel vil jeg karakterisere bogen som et vigtigt og aktuelt debatindlæg om den russiske hær af idag.

Mette Skak
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

A.O. Olukoshi og L. Laakso (red.), *Challenges to the Nation-State in Africa*, Uppsala: Nordiska Afrikainsitutet og Motala: University of Helsinki, The Institute of Development Studies, 1996, 213 s., SEK 180,00.

Bogen udspringer af et seminar afholdt i Helsinki i Januar 1995 og indeholder to generelle og teoretiske indlæg efterfulgt af mere specifikke artikler om situationen i udvalgte afrikanske stater (Niger, Nigeria, Ghana, Zimbabwe, Zaire, Tanzania og Kenya).

Det indledende oversigtskapitel (skrevet af de to redaktører) tegner baggrunden for de problemstillinger, de afrikanske stater står over for i dag: den koloniale arv såvel økonomisk som socialt og politisk; IMF's og Verdensbankens liberalistiske strukturtilpasningsprogrammer, som har uddybet den sociale polarisering og svækket statens legitimitet alvorligt; de post-koloniale staters politiske liv, som har været domineret af elite-interesser og -konkurrence, „top-down“ udviklingsstrategier og manglende folkelig forankring. Tilsammen er det en effektiv cocktail, som har stået i vejen for en demokratisk og lighedsorienteret udvikling inden for de afrikanske stater. Dertil føjer sig, at oppositionen til de eksisterende regimer i stadig stigende grad formuleres i identitetspolitiske - etniske eller religiøse - termer, en tendens som paradoksalt nok synes at manifestere sig særlig tydeligt i situationer og perioder, hvor der pågår en demokratisering af det politiske liv.

I det indledende kapitel fremføres endvidere bogens samlede projekt: at nationalstats-projektet i Afrika må undergå betydningsfulde ændringer, hvis det skal overleve - og det er bogens grundlæggende synspunkt, at det skal det. Denne faste overbevisning hænger muligvis sammen med, at den teoretiske indfaldsvinkel til nationalstaten er strukturfunktionalistisk i sit præg. Det fastslås således, at nationalstaten i sin moderne form er en funktionel nødvendighed for et mobilt industrialiseret samfund. Denne konstatering bygger på den historiske udvikling i Europa, men spørgsmålet er om den europæiske situation repræsenterer en historisk nødvendighed eller en tilfældighed. Præsentationen af problemstillingen i de mere konkrete bidrag til bogen synes desuden at pege på, at det er territorialstaten, som skal bevares. Flere af de frem-